

se, problematizirajući mogućnost ljudskog susretanja, primjerom suvremenih kafića suprotstavlja - i to vrlo energično i sugestivno.

Alternativni umjetnički pokreti naslov je posljednje tematske cjeline drugog broja časopisa *Potkulture*. Unjoj su objavljeni tekstovi Milene Dragičević-Šešić *Alternativni umjetnički izraz(i) - umetnost i potkultura* (autorica postavlja razrađen hipotetički okvir za buduća istraživanja i pledira za dokumentarno-analitičko bavljenje pitanjima jugoslavenskog umjetničkog alternativnog izraza), Ješe Denečgrija *Gorgona i posle* (o "Gorgoni", grupi likovnih umjetnika i kritičara u razdoblju od 1959. do 1966. u Zagrebu), te Momčila Rajina *Psihodelična umetnost i rock'n'roll* (o pretpostavkama i oblicima grafičkog stila psihodeličke umjetnosti). Prevedena su i poglavlja iz knjige Johna Walkera *Alternativa lepoj umetnosti: frik frizura* i Johna Barnicouta *Hipi poster*.

MAJA POVRZANOVIĆ

Markus Hug, Kultur- und Freizeitpolitik in der Mittelstadt. Zum Beispiel: Universitätsstadt Tübingen. Untersuchungen des Ludwig-Uhland-Instituts der Universität Tübingen, 65. Band, Tübinger Vereinigung für Volkskunde E.V., Tübingen 1986, 347 str.

Sedamdesetih je godina ovoga stoljeća na polju komunalne kulturne politike i politike slobodnog vremena u SR Njemačkoj planirano mnoštvo reformi; u toku osamdesetih se sve češće čuje kako one nisu ostvarene. Međutim, nema sustavnog praćenja dosadašnjeg razvoja kao ni analiza dubljih razloga komunalnih odluka na polju kulture. Istraživanje Markusa Huga: *Politika kulture i slobodnog vremena u gradu srednje veličine. Na primjer: sveučilišni grad Tübingen*, objavljeno kao 68. svezak serije *Istraživanja Instituta Ludwig Uhland Sveučilišta u Tübingenu*, značajan je pomak takvog stanja. U njemu je na primjeru Tübingena iscrpno prikazano kako su ostvareni pojedini ciljevi reformi na polju kulturne politike u razdoblju od 1970. do 1982, a komunalne su

odluke objašnjene analizom lokalnih grupa i institucija.

Za razliku od mnogih drugih autora koji su pisali o kulturi i slobodnom vremenu, Markus Hug u ovome radu pojmove kulturne politike i politike slobodnog vremena povezuje u jedinstvenu sintagmu "politika kulture i slobodnog vremena" (*Kultur- und Freizeitpolitik*) i tako povezane dosljedno upotrebljava. Ako se naime slobodno vrijeme (*Freizeit*) odredi kao ostvarenje vremena doista slobodnog, vremena samoostvarenja, tada kulturna politika (*Kulturpolitik*) mora prije svega biti obrazovna politika koja umjetnost shvaća kao "socijalni" medij ("*soziablen*" *Medium*). To znači da ne omogućuje samo pristup umjetničkim djelima, nego potiče individualne i društvene procese učenja. Dakako, politika slobodnog vremena mora biti više od organiziranog bijega iz svijeta rada i pukog oporavka. Cilj je te politike "kulturno slobodno vrijeme" ("*kulturelle Freizeit*"), a ono se može ostvariti tek na temelju organizacione integracije obaju područja. To je pretpostavka njezine društvenopolitičke efikasnosti.

Autor naglašava da su ciljevi reformi izraženi pojmovima poput "sociokulture" ("*Soziokultur*") i "kulturnog slobodnog vremena" preširoko određeni, pa često izazivaju nesporazume i ne mogu se znanstveno provjeravati. Stoga se odlučio za provjeru kvalitete ostvarenja ciljeva reformi komunalne politike na području kulture i slobodnog vremena koje je nazvao "rast fondova za kulturu i slobodno vrijeme", "kultura sviju - za sve" i "decentralizacija, prostorno miješanje". Sve te kategorije proizlaze iz diskusija o reformama komunalne politike kulture i slobodnog vremena, a zajedničko im je i to što, između ostalog, uključuju i pojedine aspekte raspodjele resursa. Svakoj od njih posvećena je po jedna grupa poglavlja (pregledno organiziranih u niz kraćih potpoglavlja), koja donose autorova promišljanja korištenih pojmova, razmatranja problema primjene kvantitativne metodologije u ovom istraživanju, te detaljne prikaze pojedinih jedinica analize. Navedimo, primjera radi, neke jedinice analize iz cjeline o "kulturi sviju - za sve": starci, stranci, kulturne ustanove "za sve" i "od kulture udaljeni" slojevi, galerija, knjižnica, muzička škola, uvažavanje "alterna-

tivne kulture" - slučaj "Club Voltaire". U zaključnom poglavlju autor govori o interesima političkih aktera s obzirom na lokalnu strukturu moći i organizacijske okvire komunalne politike.

Autor objašnjava zašto je komunalnu politiku kulture i slobodnog vremena istraživao upravo u Tübingenu, gradu srednje veličine, a ne u nekom velikom gradu. Kao prvo, glavina stanovništva SR Njemačke ne živi u velikim gradovima, već upravo u manjim gradovima i na selu. Nadalje, ukoliko šansa za kvalitetnije življenje leži prije svega u manjim gradovima, u promišljanju kulturne politike im se mora posvetiti više pažnje. Isuviše dugo su se kulturni sadržaji i načini provođenja slobodnog vremena analizirali samo u prostorima velegrada. Naposljetku, u gradu srednje veličine - pogotovo ako u njemu živi - istraživač može imati cjelovit pregled odluka, njihovih donosilaca i raznih interesnih grupa koje na njih utječu.

Istraživanje je koncipirano kao analiza slučaja jer je autor smatrao besmislenim tragati za "tipičnim gradom srednje veličine"; s obzirom na predmet njegova zanimanja svaki je grad poseban slučaj. (To naravno ne znači da ovdje razrađen nacrt istraživanja ne bi bio primjenjiv u komparativnim istraživanjima iste problematike u bilo kojem drugom gradu, ne samo zapadnonjemačkom.) Mnogo važnijim mu se činilo jasno obrazložiti posebnosti odabranog prostora, te pojedina analizirana područja komunalne politike (nadasve kvantitativne aspekte razvoja fondova za kulturu i slobodno vrijeme) usporediti s istim područjima u drukčijem gradu slične veličine. Tako je, da bi provjerio valjanost svojih analiza u Tübingenu, sveučilišnom i upravnom centru, komparativno istraživao susjedni Reutlingen, industrijski i trgovački grad, također s oko 20 000 stanovnika.

Hug u ovome radu problematizira Glaserov pojam afirmativne kulture (*affirmative Kultur*) (Hermann Glaser, *Das Unbehagen an der Kulturpolitik*, u: Schwencke, O, Revermann, K.H, Spielhoff, A. (izd.), *Plädoyers für eine neue Kulturpolitik*, München 1974, 47-56). To je kultura koja se uzdiže visoko iznad svakodnevice - kultura festivalskog snobizma, pijetističkog moralnog uzdizanja, kulta tradi-

cije koji je sam sebi svrhom. Nedostatak povezanosti sa svakodnevicom odgovara njezinoj apolitičnosti. Uključujući samo "prave, lijepe i dobre" sadržaje, afirmativna kultura pruža prividnu sigurnost u prividno sigurnome svijetu; smiruje, umjesto da uznemiruje te potiče na razmišljanje i djelovanje. Nemajući dodir s masama, afirmativna ih kultura prepušta drugim utjecajima. U ovom vremenu tehničke reprodukcije umjetnosti i televizije kao dominantnog medija njezina posredovanja, to dovođi i do spokojnog prihvatanja estetizacije svakovrsnog nasilja...

U pravilu proklamirajući upravo afirmativnu kulturu, tradicionalna kulturna politika ne izvršava naloge dobivene od države - ne spriječava, ne razrješava, niti osujećuje koncentraciju društvene moći na polju kulture. Oficijalna kultura, kaže autor, ima hram, ali ne i niše: o gradu kao "kulturnom krajoliku" (*Kulturlandschaft*) uopće ne vodi računa. Planeri kao da poznaju samo "kulturu nakon posla"; grad je tako prepušten totalnoj funkcionalizaciji. Ukratko: tradicionalna kulturna politika je elitistička, zastarjela, ograničena i strana životu. Takvom se jasno pokazala već na kraju šezdesetih godina ovoga stoljeća, kada je iz bitno izmijenjene svakodnevice velikog dijela stanovnika SR Njemačke proizašlo povijesno novo određenje slobodnog vremena i kulture. Nedvojbeno je da je to svakodnevica krize koju je nemoguće jednostavno popraviti okretanjem k individualnim rezervama ili nekim "snagama samoizlječenja" implicitnim društvenom razvitku. Nasuprot tome drukčija bi politika kulture i slobodnog vremena, po mišljenju autora, mogla ponuditi "pomoć" u življenju i mijenjanju takve svakodnevice.

Uz popis korištenih izvora, te registar imena i pojmova, u dodatku su tiskane tabele s nizom podataka relevantnih za ovo istraživanje, kao i urbanistički plan parka za provođenje slobodnog vremena u Tübingenu. Posebno je vrijedna bibliografija radova o komunalnoj politici na području kulture i slobodnog vremena (uglavnom njemačkih autora), koja sadrži čak 140 naslova.

MAJA POVRZANOVIĆ